Patientnämndens förvaltning

Förvaltningsjurist Johan Karlsson

PaN 2019-10-22 P 8
TJÄNSTEUTLÅTANDE
2019-08-20

PaN A1908-00106

Principärende

Brister i informationen om vilken behandling som ingår i landstingsfinansierad vård

Ärendet

Patientnämndens förvaltning har tagit emot två anmälningar från patienter som fått vård vid Urologspecialisterna i Södra Stockholm. Patienterna gör gällande att de inte fått information om huruvida den vård och behandling som de behövt skulle omfattas av landstingsfinansierad vård eller om de varit tvungna att betala för den privat, via vårdgivarens klinik Edenkliniken.

Patientnämndernas huvudsakliga uppgift är att hjälpa patienter att föra fram klagomål till, och få klagomålen besvarade av, vårdgivare. Patientnämnderna ska bland annat rapportera iakttagelser och avvikelser av betydelse för patienterna till vårdgivare och vårdenheter samt uppmärksamma landstinget eller kommunen på riskområden och hinder för utveckling av vården.[1] Enligt Region Stockholms reglemente för patientnämnden ska nämnden, utöver de lagstadgade uppdragen, göra de utredningar och framställningar till ansvariga nämnder inom regionen och till andra berörda organ som behövs med anledning av framställda synpunkter och annan information som nämnden får. Vidare ska nämnden i förebyggande syfte verka för att sådana förhållanden som kan innefatta risker för felaktig eller otillfredsställande vård eller behandling uppmärksammas av ansvariga nämnder och bolag.[2] Patientnämndens principärenden är principiellt angelägna ärenden som syftar till att främja bland annat patientsäkerhet, patientcentrering, jämställd och jämlik vård i enlighet med lagstiftningen och Region Stockholms reglemente.

Utredning

Patientnämndens förvaltning har utrett ärendena genom att inhämta yttranden från vårdgivaren.

Ärende 1

En man som bedömdes ha kronisk prostatit fick ett papper av vårdgivaren med information om sjukdomen och vilka behandlingar som kunde erbjudas. Dokumentet innehöll information om vårdalternativ som omfattas av landstingsfinansierad vård samt alternativ som kunde erbjudas vid vårdgivarens helprivata mottagning Edenkliniken. Patienten, som inkommit

[1] Lagen (2017:372) om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården.
[2] Reglemente för patientnämnden, Reglementen för regionstyrelsen och övriga nämnder, LS 2018-0731.

med en kopia av dokumentet (bilaga 1), har synpunkter på att dokumentet innehåller en blandning av allmän information och erbjudanden om privat vård samt att han upplever att vårdgivaren lagt över på honom att besluta om rätt vård och behandling utan att han fått något behandlingsförslag.

Patientnämndens förvaltning begärde ett yttrande från Urologspecialisterna i Södra Stockholm. I verksamhetschefens yttrande framgår sammanfattningsvis att patienten fått diagnosen kronisk prostatit efter en adekvat och fullständig undersökning samt att patienten erbjudits en självbekostad djupare utredning av eventuellt infektiöst agens då denna undersökning inte ingår i regionens avtal med vårdgivaren, det fria vårdvalet i urologi. Det framgår vidare:

> ”Vid det aktuella undersökningstillfället har urologspecialisten [läkarens namn] (liksom alla urologer vid diagnosen kronisk prostatit) att ta ställning till om han vill prov-behandla med antibiotika bara på ’hörsägen’ om tillfällig förbättring efter tidigare antibiotikakurer, eller om han vill följa den ’vetenskap och beprövad erfarenhet’ som råder inom diagnosområdet kronisk prostatit – nämligen att den sällan eller aldrig har med bakterier att göra. Den spermaodling som skulle kunna avgöra diagnos-situationen ingår alltså i dagsläget inte i vad som är möjligt att utföra på en vårdvalsklinik av ekonomiska skäl. Detta trots flera påstötningar från vår klinik till sll i ärendet.
>
> Vi medger att det för en lekman kan vara svårt att förstå om vi specialistläkare skall följa politikers, tjänstemäns eller forskares direktiv för vad vi ska göra, eller om vi ska följa egen medicinsk övertygelse. Urologspecialisterna Södra Stockholm har valt att vid vår vårdvalsanslutna klinik endast tillhandahålla behandling som myndigheterna sanktionerar på ovanstående sätt, och vid en helprivat filial även erbjuda experimentella och i andra regioner av världen vanliga behandlingar, som många av våra patienter efterfrågar. På helt frivillig bas självklart.”

Ärende 2

En man som fått läkemedlet Xiapex[3] vid Urologspecialisterna i Södra Stockholm och Edenkliniken kontaktade förvaltningen då han på egen hand försökt ta reda på vad som gäller vid injicering av läkemedlet inom Region Stockholm. Patienten hade fått information om att han inte kunde få denna

[3] Xiapex används för behandling av två olika sjukdomar; Dupuytrens kontraktur som medför en deformering av fingrarna och Peyronies sjukdom som medför en deformering, krökning, av penis. Läkemedlet injiceras och får endast ges av läkare som har fått lämplig utbildning i korrekt användning av Xiapex och som har erfarenhet av behandling av ovannämnda sjukdomar.

behandling inom vårdvalet i Region Stockholm och att hans enda valmöjlighet var att privat bekosta injektionen. Läkemedlet som sådant täcktes av högkostnadsskyddet för läkemedel men han var tvungen att betala 24 000 kronor för att få det injicerat vid Edenkliniken.

Patientnämndens förvaltning begärde ett yttrande från Urologspecialisterna i Södra Stockholm (bilaga 2). I verksamhetschefens yttrande framgår sammanfattningsvis att vårdgivare inom det fria vårdvalet i Region Stockholm endast får administrera läkemedel som kliniken köper in själva. Injiceringen av Xiapex har därför erbjudits på Edenkliniken. Vidare att vårdgivaren drabbas av stora kostnader varje gång en injektion ges. Vårdgivaren framför:

> ”Det är enligt vår mening dessutom underligt att PATIENTNÄMNDEN blandas in i detta, med allt vad det kostar av allmänna medel, och dyrbar arbetstid. [Patienten] bör i vår mening få en reprimand. I synnerhet om han fortsatt väljer att inte förstå att han aldrig kommer att kunna få Xiapex inom det fria vårdvalet i urologi vid NÅGON vårdvalsklinik i Stockholmsområdet. Vi följer gemensamma regler i det fria vårdvalet (se gärna paragraf 5.13 i vårdvalet – samma regler gäller i dagsläget även för administration av andra receptbelagda injektionspreparat, t ex hormonbehandlingar vid prostatacancer)”.

Patientnämndens förvaltning formulerade därefter frågor till hälso- och sjukvårdsförvaltningen (HSF). I HSF:s yttrande (bilaga 3) står att det i juridisk mening är acceptabelt att recept för Xiapex skrivs för denna behandling och patienten hämtar ut det på apotek. Om detta görs av en vårdgivare som inte har kostnadsansvar för öppenvårdsläkemedel, till exempel vårdgivare inom vårdval kommer förmånskostnaden att belasta HSF centralt. Enligt regionens riktlinjer och som också står inskrivna i avtalen med vårdgivarna så ska läkemedel som ges till patient vid ett vårdbesök och som administreras av vårdgivare vara kostnadsfria för patienten. I klartext innebär det att dessa läkemedel skall beställas (rekvireras) av vårdgivaren, kostnaden kommer då att belasta vårdgivaren.

Förvaltningen frågade om det stämmer att inga vårdvalskliniker i Region Stockholm erbjuder behandling med injektion av Xiapex. HSF svarade att två privata aktörer har förskrivit Xiapex på recept med förmån under 2019.

Patienten har framfört att han inte fick någon information om att han kunde vända sig till en annan vårdgivare och få behandlingen med Xiapex bekostad av regionen. HSF svarade att en vårdgivare alltid har en informationsplikt gentemot patienten och att det är rimligt att informationen som gäller vilka kostnader och behandlingsalternativ som finns bör ges till patienten. En

vårdgivare kan dock inte lova att en annan vårdgivare, i det här fallet Karolinska, gör samma bedömning vad gäller behandling.

På frågan vad kostnaden för behandling med injektion av Xiapex är för vårdvalsklinikerna svarade HSF att om Xiapex förskrivs på recept i strid med Region Stockholms riktlinjer men i enlighet med förmånslagen så blir kostnaden 0 kronor för vårdvalskliniken. Om kliniken rekvirerar Xiapex är det kliniken som står för kostnaden som för närvarande uppgår till 7 477 kronor för en injektionsflaska.

På förvaltningens fråga om vem som ska stå för kostnaden för inköp och administrering av läkemedlet svarade HSF bland annat att om vårdgivaren av budgetskäl inte anser sig kunna bära kostnaden skall patienten remitteras till specialistvård på sjukhus för eventuell behandling samt att det är viktigt att poängtera att detta måste bottna i ett medicinskt ställningstagande av behandlande läkare. Om sjukdomens svårighetsgrad inte bedöms som tillräckligt svår så omfattas Xiapex inte av förmånen.

Avslutningsvis skrev HSF att Region Stockholm har fått kännedom om att vissa vårdgivare, framförallt mindre aktörer inom vårdval, väljer att skriva recept på läkemedel som egentligen ska rekvireras. Genom att inte rekvirera läkemedlet undviker vårdgivaren att stå för kostnaden: ”Detta är således i strid med Region Stockholms riktlinjer men i strikt juridisk mening inte i strid med lagstiftningen. Det är också fullt förståeligt ur vårdgivarens perspektiv, framförallt om det handlar om dyra läkemedel som vårdgivaren inte har budget för. HSF avser att se över riktlinjerna kring detta.”

Regelverk

En patient ska enligt 3 kap. 1 och 2 §§ patientlagen (2014:821) få information om bland annat de metoder som finns för undersökning, vård och behandling och om möjligheten att välja behandlingsalternativ och vårdgivare och utförare av offentligt finansierad hälso- och sjukvård.

I Region Stockholms förfrågningsunderlag för specialiserad urologi, 5.13, framgår att läkemedelsbehandling ska ske på ett rationellt, säkert och kostnadseffektivt sätt med ett helhetsperspektiv där patientens och samhällets bästa beaktas. När en patient behandlas med läkemedel som administreras på öppenvårdsmottagning ska vårdgivaren svara för kostnaden för läkemedel.

Patientnämndernas huvudsakliga uppgift är att hjälpa och stödja patienter med att få sina klagomål besvarade av vårdgivarna, se 2 § lagen om stöd vid klagomål mot hälso- och sjukvården. Patientnämnderna utgör tillsammans med vårdgivarna *första linjen* i klagomålssystemet (prop. 2016/17:122 s. 1).

Vidare framgår av förarbetena att patienten alltid bör få respons på ett klagomål, även om vårdgivaren anser att klagomålet är obefogat. Lagstiftaren har även understrukit att patienten i alla kontakter med vårdgivaren ska ha rätt att komma till tals och bemötas med respekt (a. prop. s. 31).

Förvaltningens synpunkter
Förvaltningen finner det allvarligt att patienter inte får adekvat information om vilka åtgärder som är medicinskt nödvändiga och som ska bekostas privat respektive ingå i landstingsfinansierad vård. Med anledning av skrivningen i HSF:s yttrande att vissa vårdgivares läkemedelsrekvirering är i strid med Region Stockholms riktlinjer men i enlighet med lagstiftningen önskar förvaltningen svar på eventuella åtgärder för att både regionens riktlinjer och svensk lag ska följas. Ärendet bör därför hanteras som principärende.

Konsekvenser för patientsäkerhet
Åtgärder som syftar till att patienter kan fatta välgrundade beslut om sin hälso- och sjukvård utifrån fullständig information som har stöd i vetenskap och beprövad erfarenhet främjar en god patientsäkerhet.

Konsekvenser för jämställd och jämlik vård
Oavsett vilken vårdgivare en patient besöker bidrar rätt information om vilken hälso- och sjukvård som kan erbjudas, och till vilken kostnad, till en jämlik vård.

Miljökonsekvenser
De föreslagna åtgärderna förväntas inte medföra några miljökonsekvenser.

Förslag till beslut

Patientnämnden föreslås besluta följande.

- Ärendets tjänsteutlåtande översänds till hälso- och sjukvårdsnämnden och patientnämnden begär skriftlig återföring avseende genomförda och planerade förbättringsåtgärder och effekterna av dessa senast den 15 januari 2020
- Patientnämndens förvaltning översänder för kännedom ärendets tjänsteutlåtande till styrelsen för Urologspecialisterna i Södra Stockholm
- Patientnämndens förvaltning översänder för kännedom ärendets tjänsteutlåtande till anmälarna.

Steinunn Ásgeirsdóttir
Förvaltningschef

Bilagor

Bilaga 1	Vårdgivarens informationsblad
Bilaga 2	Vårdgivarens yttrande i ett klagomålsärende vid förvaltningen
Bilaga 3	Hälso- och sjukvårdsförvaltningens yttrande, HSN 2019-1268-1

Patientnämndens förvaltning
Box 17535, 118 91 Stockholm
Hornsgatan 15

Telefon: 08-690 67 00
Fax: 08-690 67 18

E-post: registrator.pan@sll.se
www.patientnamndenstockholm.se